

HET INDISCH NIEUWS

In dit nummer:

Zilveren Rand	pag. 3
Het heilige meer der Bataks	" 4
Indonesische handel en Nigieo	" 6
Indië in de twintiger jaren	" 8
Onderwijsproblemen op Noord-Celebes	" 11
Heropbouw van de Grootte Oost	" 14

Indonesisch ontbijt

35cent

Zaterdag 26 October 1946
2e Jaargang No.

43

ZEKERHEIDSTELLING!

BELASTINGEN

ACCOUNTANTSKANTOOR
BERT G. VAN HAARLEM
ACCOUNTANT en BELASTINGCONSULENT

DEN HAAG	ROTTERDAM-C
35 Surinamestraat 35	4a Kon. Emmaplein 4a
Telef. 114253 en 114254	Telefoon 21530

Indische School voor Meisjes en Vrouwen

Beschermvrouwe H.M. de Koningin

WESTEINDE 46 - 'S-GRAVENHAGE - TELEF. 330695

Driemaandelijksche cursus tot opleiding voor de tropen.

Schoolgeld totaal f 125.— - Inschrijving loopenden cursus alsnog mogelijk.

Spreekuur Woensdag 2—4.

De Directrice L. S. D. MERKUS.

Tijdschriftenhandel

Velpschestraat 116 - Telefoon 336620

'S-GRAVENHAGE

Bezorgt U gaarne

HET INDISCH NIEUWS

Neemt tevens abonnementen aan op: „Vliegwereld”, „Het Nieuwe Modeblad” en het maandblad „Moeder”.

**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.**
(DEVIEZENBANK)

Hoofdkantoor: Amsterdam
Kantoren in binnen- en buitenland

Alle bankzaken, o.a. financiering van Im- en Exporten
Bemiddeling bij het zoeken van nieuwe zakenrelaties
in binnen- en buitenland

(Contact-Bureau)

BILLITON-BEDRIJVEN

N.V. Hollandse Metallurgische Bedrijven

Hoofdkantoor: LYCEUMPLEIN 19, TEL. 18 34 40
'S-GRAVENHAGE

Fabriek: WESTERVOORTSCHE DIJK 67 d, TEL. 1540
ARNHEM

Producente van:

TIN

Billiton Tin gegar. 99,9% Sn.

Tulp tin gegar. 99,85% Sn.

Lam en Vlag Tin gegar. 99,5, 99 en 98% Sn.

Maagdelijk Blokklood

Merk „Tulp” (min. 99,9% Pb)

Legeeringen

Tinsoldeer in blokken en staven

Witmetaal

Drukkerij metaal

Hardlood.

Bronslegeeringen

Diversen

Calciumarsenaat

Wolframverbindingen

Vanadiumverbindingen

Bismuth

LEEST U AL

Het Dagblad

VOOR HET KONINKRIJK
DER NEDERLANDEN

p. kwart. f 3.25 - p. maand f 1.10 - p. week f 0.26

Naam:

Adres:

Plaats:

Wenscht: Kwartaal-, Maand-, Weekabonnement

Handteekening:

Opzenden: Noordeinde 29, Heulstraat 1-3
of per telefoon 112224, 's-Gravenhage

HET INDISCH NIEUWS

N.V.
„HET INDISCHE NIEUWS”

Directeur: G. de Pree

Hoofdredacteur:
L. F. T i j m s t r a

Bureau Red. en Admin.:
Noordeinde 29
Tel. 112884 - Giro 85369
's-GRAVENHAGE

Abonnementsprijs:
p. kw. f 4.—, p. Nr. f 0.35

ALGEMEEN VOORLICHTINGS ORGAAN GEWIJD AAN DE OVERZEESCHE GEBIEDSDEELEN

ZILVEREN RAND

DEZER dagen heeft Hoetan Sjahrir in een aantal punten de belangrijkste wenschen der nationalistes opgesomd. Aan deze verlangens zou door de staatkundig-politieke overeenkomst, waarover thans de besprekingen zijn geopend, moeten worden voorzien.

Eén dier punten betrof de economische zijde van het vraagstuk, die bij de louter politieke besprekingen, althans naar den uiterlijken schijn, wel eens wat op den achtergrond is gekomen.

Sjahrir verklaarde, dat de economische belangen der Nederlanders gewaarborgd zouden zijn. De eigendommen zouden aan de oorspronkelijke eigenaars worden gerestitueerd. Voor verdere investatie van Nederlandsch kapitaal en van Nederlandsche belangen zou de deur wijd open staan en hij verklaarde zelfs, dat er groote perspectieven voor de Nederlanders zouden zijn. Alleen zou het winstdeel, dat vroeger naar het moederland ging, beperkt moeten worden en Indië zelf zou hiervan meer moeten genieten.

Vele Nederlanders zullen hierop wellicht minder gunstig hebben gereageerd.

Toch is het goed de zaken niet te simplistisch te bezien. Ook aan Indonesische zijde beseft men, dat men buitenlandsch kapitaal van noode heeft, vooral daar men van zins is de industrialisatie in snel tempo te doen verloop. Er zal geen buitenlandsch kapitaal gevonden worden, dat bereid is het risico van investatie te dragen wanneer redelijke winsten, b.v. door een te rigoureuze dividendstop bij voorbaat zouden worden ontzegd. De winstmogelijkheden moeten ruimschoots voldoende zijn, wil Indonesië geld aantrekken. Zoo gesteld, draait het dus geenszins om een louter Nederlandsch-Indonesische verhouding, doch wel om de willigheid van de internationale geldmarkt vooraf van de internationale kapitaalmarkt (meereendeels toch gaat het om creditverstrekingen en investaties voor langere perioden).

Is men op de internationale kapitaalmarkt niet bereid zekere winstvoorwaarden te accepteren, dan zal men deze in Indië gunstiger moeten stellen. Zoo niet, dan blijft het heele plan van industrialisatie en opbouw slechts een plan, dat nimmer tot uitvoering kan worden gebracht. Men zal dan wel eieren voor zijn geld moeten kiezen. Trouwen, het is juist om deze redenen niet aannemelijk, dat

men in verstandige Indonesische kringen er ook maar een oogenblik aan denkt ten deze met al te schrielle voorstellen voor den dag te komen.

De *maximum*-eisch van de Indonesiërs zal *tenminste* moeten samenvallen met den *minimum*-eisch van de internationale kapitaalmarkt. En indien bepaalde voorwaarden voor de internationale kapitaalmarkt aanvaardbaar zijn, zijn deze ook voor de Nederlanders rendabel.

Met opzet hielden we het bovenstaande betoog louter op financieel-economisch plan, zonder ons te verdiepen in politieke kwesties of het probleem van de soevereiniteit: juist om te doen uitkomen, dat — afgezien van de meest omstreden vraagstukken — de situatie nimmer zoo somber kan zijn als sommigen onder den druk der actualiteit wel eens geneigd zijn te meenen.

Bovenstaande formulering is uit dien hoofde reeds een *minimum*-formulering. Want het is duidelijk, dat zelfs de meest vèrgaande progressieve regeling van den status van Indië ongetwijfeld aan Nederland een voorkeurspositie zal inruimen op het gebied der financiën en economie alsook op dat der arbeidskrachten. Prefertieele bepalingen op financieel terrein zelfs nog buiten beschouwing gelaten, zal de investatie van kapitaal in nieuwe ondernemingen en bedrijven noodzakelijk een grotere investatie van geschoold, meerendeels Nederlandsch personeel, medebrengen. Want, ook op zijn ongunstig genomen, zal de aanstaande overeenkomst de Nederlandsche arbeidskracht een bevoorrechte positie verschaffen tegenover den buitenlandschen arbeid.

Zoo zullen in feite *onze* minimumvoorwaarden nog *boven* die van de internationale kapitaalmarkt komen te liggen, in dezen zin, dat de nieuwe status gunstiger mogelijkheden voor onze betalingsbalans opent dan voor welke andere mogelijkheden ook.

Indië moet kapitaal aantrekken en het louter spel der economie zal de kapitaalvoorwaarden van Indië op internationaal aanvaardbaar peil brengen. En om juist genoemde reden zal *onze* winstmarge nog aanmerkelijk hooger liggen dan men internationaal profijtelijk acht.

De zaak krijgt een nog roziger tint, als men beseft, dat het winstdeel, dat niet voor kapitaal-export in aanmerking zal

komen, daarom nog geenszins voor Nederland verloren is. Veel hangt hierbij af van de sociale maatstaven, die in de naaste toekomst in Indië zullen worden aangelegd. Het zal redelijk zijn, dat een grooter deel van de winst dan voorheen gebruikelijk was den werknemer ten goede zal komen. Maar alleen al de behoefte aan snelle expansie van het bedrijfsleven zal ertoe leiden, dat niet het gansche winstdeel, dat men het land zelf ten goede wil doen komen, voor consumptieve doeleinden zal worden bestemd. Het ligt in de redelijke verwachting, dat juist de drang tot snelle industrialisatie zal leiden tot een zekeren vorm van auto-financiering: investatie van een redelijk winstdeel in de uitbreiding van het productie-apparaat. Ook hier weer zullen de economische tendenzen zelf reguleerend optreden. De Nederlandsche ondernemers en kapitaalbezitters zullen diensvolgens procentsgewijze een grooter deel van hun kapitaal gestoken krijgen in Indische ondernemingen. Maar ook bij een beperkt beschikbaar winstdeel beteekent dit een stijgend bedrag op de betalingsbalans, wanneer de verplichte partieele investering ter plaatse voortgang blijft vinden. Deze gang van zaken is in feite synoniem met een verplicht sparen voor productieve doeleinden. Veel van het kapitaal uit dividenden etc., dat anders wellicht voor consumptieve doeleinden in Nederland of elders zou zijn aangewend, zal dan worden belegd in winstgevend bedrijven. Al naar gelang deze zich uitbreiden, zal ook bij een beperkt beschikbare winstmarge een zwellende deviezenstroom in ons land vloeien. Het deel, dat voor zelffinanciering telkens in Indië wordt geïnvesteerd zal het zijne bijdragen tot een nog snellere industrialisatie. Daarenboven zal het geslonken Nederlandsche kapitaal hierdoor beter competitie leveren met het buitenlandsche. De snellere industrialisatie zal wederom een grooter aantal geschoolde technische en administratieve krachten vereischen, die in eerste instantie in zeer belangrijke mate uit Nederland zullen moeten worden betrokken.

Het is goed deze en dergelijke overwegingen eens, los van de politieke tribulaties, de revue te laten passeeren. Voor een gematigd optimisme, op zakelijk gebied, is zeer zeker ruimte.

De duistere wolken, die pessimisten soms boven Indië meenen te ontwaren, vertoonen zelfs voor het somberste oog een breeden zilveren rand! T.

Om het heilige meer der Bataks

Uit de Oud-Indonesische verhalenschat

II.

De strijd tusschen Zon en Maan

Vrijwel onberoerd door vreemde invloeden is de literatuur der Bataks gebleven, zoo schreven wij in ons vorig artikel.

Zij weerkaatst even getrouw den ziel der Bataks als het spiegelend vlak van hun heilige Toba-meer den eeuwig blauwen Indischen hemel.

Ten bewijze daarvan gaven wij reeds een fragment uit een dier oude verhalen: de mythe van zon en maan. Hieronder dan wordt dit verhaal vervolgd:

Toen kwamen al de menschen tezamen en ze offerden aan de Aardhagedis (een Aardgod) en aan de heilige Geesten, ze offerden aan onzen Grootvader, den zoon van Batara Goeroe Doli uit het Hemelrijk, en ze brachten ook offers aan Batara Goeroe Doli zelf. De menschen smeekten den Goden om regen; ze offerden karbouwen om regen te vragen aan den Hemel, aan de Goden. En Batara Goeroe Doli kwamen de woorden der menschen ter oore, die van omlaag naar hem werden opgezonden. De Godheid daalde neer en begaf zich naar de Maan. „Waarom kom je niet uit je woning?” — sprak Batara Goeroe Doli tot de Maan en deze antwoordde: „Ach, Grootvader, die brandende zonnegloed is niet te verdragen”. „Zoo is het, Maan, maar verberg nu eens al je zonen en al je dochters, stop je dochters in een gopoek (bamboe-bus om tabak te bewaren)!” — aldus sprak Batara Goeroe Doli tot de Maan. „Zet een ijzeren pan klaar, blaas het vuur eens flink aan en zet die ijzeren pan dan op het vuur, maar doe er eerst zout en zuur in!”.

En het geschiedde inderdaad, dat de Maan haar zonen en dochters in een gopoek verstopte, de sterren werden door de Maan verborgen. „Ik heb ze veilig in een gopoek gestopt, zeg Grootvader Batara Goeroe, wat hebt gij mij nu nog te raden?” — zoo sprak de Maan tot Batara Goeroe Doli. „Welnu, Maan”, hernam deze, „doe nu gedurende een heel jaar je roode sirihvocht (dat bij het sirihkauwen ontstaat) in die ijzeren pan en laat haar steeds op het vuur staan”. En zoo gebeurde het. De Maan deed het sirihvocht van een geheel jaar in de ijzeren pan. Toen de pan vol met sirihvocht was, nodigde ze Batara Goeroe Doli weer uit om te komen.

„Wat heb je me te zeggen, Maan?”.

„Wel, Grootvader Batara Goeroe Doli, het sirihvocht ziet er nu fraai uit en de pan is heelemaal vol!” — zoo sprak de Maan tot de Godheid.

„Zoo is het, Maan, welnu, nodigd thans de Zon eens uit, opdat jullie je twist kunnen bijleggen”, zoo zei Batara Goeroe Doli. „Maar denk aan wat ik gezegd heb, zeg, mooi Moedertje Maan.” „En thans ga ik weer heen”, besloot Batara Goeroe Doli.

De Godheid keerde naar zijn dorp terug en de Maan nodigde inderdaad de Zon uit: „Zeg, Zon, kom eens naar mijn dorp. Maar laat alleen de Zon komen, niet tezamen met haar zonen, want hun gloed is al te brandend.

De Zon weigerde echter naar het dorp van de Maan te komen.

De Maan begaf zich daarop naar de wolk.

„Wat heb je mij te zeggen, zeg Maan, dat je mij komt opzoeken?” — sprak de Wolk.

„De reden, dat ik je kom opzoeken, zeg Wolk, is dat jij mijn woorden eens aan de Zon moest overbrengen, opdat we eens vriendschap sloten, want we hebben werkelijk reeds al te lang met elkaar getwist. Laat de Zon eens bij me komen, opdat ik haar vleesch kan laten eten”, zoo zeide de Maan. En inderdaad ging de Wolk de Zon opzoeken.

„Zeg, jij Zon, jullie moesten niet meer met elkaar twisten, zoo zegt de Maan. Kom eens bij haar thuis rijst en vleesch eten”, zegt ze.

Een karakteristieke Bataksche kop.

De Bataks worden tot de zg. „Oud-Maleiers” gerekend, waaronder we dat deel der Indonesiërs rekenen, dat (anthropologisch en cultureel) in hoofdzaak vrij is gebleven van de latere invloeden der Hindoes etc.

Op bezoek.

Kort daarop ging de Zon de Maan ook werkelijk opzoeken. Deze zette de Zon karbouwenvleesch voor en gekookte rijst.

Toen zag de Zon op de kookplaats de ijzeren pan staan, die vol stond met het roode sirihvocht. „Wat zit er in die pan, Maan?”, vroeg de Zon.

„Dat is het bloed mijner dochters en dat van mijn zonen”, antwoordde de Maan. „Maar kom, slacht jij nu ook je dochters en je zonen, opdat we een bezoek kunnen gaan brengen aan onzen Grootvader Batara Goeroe Doli, want we kunnen wel honderd jaar onderweg zijn. „Kom, slacht je zonen en slacht je dochters”, herhaalde de Maan met nadruk tot de Zon.

„Wel, goed, Maan”, stemde deze in.

Toen de Zon thuis kwam, nam ze een pan, slachtte haar zonen en haar doch-

ters, en verzamelde hun bloed in die ijzeren pan. Nadat al haar kinderen geslacht waren en hun bloed in de pan was gedaan, ging de Zon de Maan weer eens opzoeken.

„Komaan, zeg Maan, laten we onzen Grootvader Batara Goeroe Doli nu een bezoek gaan brengen, want ik heb mijn zonen en dochters geslacht, opdat niets ons meer in den weg zal staan om naar onzen Grootvader Batara Goeroe Doli te kunnen gaan. Want ook jij immers, zoo zei je, hebt je dochters en je zonen geslacht”, aldus sprak de Zon tot de Maan.

„Wel, goed, antwoordde de Maan, „als het er zoo mee staat, kom, laten we dan maar naar onzen Grootvader gaan, Zon!”. Maar wat ik je zeggen wilde, keer eerst terug naar je dorp, want ik heb er nu nog geen zin in, op reis te gaan, om onzen Grootvader Batara Goeroe Doli te bezoeken. Laat ik zoo zeggen”, ging de Maan voort, „als dit jaar voorbij is, kom me dan weer eens opzoeken, opdat we dan op reis kunnen gaan. Op dit oogenblik heb ik nog geen gunstige droom gehad, om op reis te kunnen gaan”.

„Wel, in dat geval zal ik dan maar eerst naar mijn dorp terugkeeren”, gaf de Zon terug en inderdaad ging ze naar haar dorp terug.

Toen het jaar verstreken was, begaf de Zon zich opnieuw naar de Maan. In het huis van de Maan aangekomen sprak de Zon:

„Komaan, zeg Maan, laat ons thans onzen Grootvader Batara Goeroe Doli gaan opzoeken. De door ons vastgestelde termijn is verstreken, laten we nu eens op weg gaan”, zoo sprak de Zon. „Maar ik moet je zeggen, ging ze verder, dat ik achterdocht tegen je begin te koesteren. Want wiens zonen zijn dat toch, die in zoo grooten getale hier in je huis zijn?”

„Die heb ik in de loop van dit jaar allemaal ter wereld gebracht, m'n beste Zon”, antwoordde de Maan.

Vijandschap tusschen Zon en Maan.

„Wel, Maan, je hebt gezegd, dat we op reis zouden gaan om onzen Grootvader Batara Goeroe Doli te bezoeken, maar nu wil ik niet meer. In één jaar geboren, zeg je, zijn die talloze zonen van je? Maar naar wat ik gezien heb, krijgt men in één jaar nooit zooveel zonen. Volgens je zeggen, had je je dochters en je zonen geslacht. Daarom keer ik nu naar mijn dorp terug en we zullen voortaan in vijandschap leven, den ganschen nacht en den ganschen dag”, aldus sprak de Zon tot de Maan.

„Als je zegt, dat we vijanden zullen zijn, goed, dan zijn we vijanden. Waarom zou ik met mijn kinderen niet aldus hebben gehandeld, Zon? Dit geheele jaar heeft men eindelijk weer eens water kunnen drinken bij de Goden van het Mid-den, bij de menschen heeft men water kunnen drinken in het dorp van onzen Grootvader Batara Goeroe Doli. Maar jij, al het water heb je doen opdrogen, zoowel boven als beneden. Als we, zooals je zegt, in vijandschap zullen leven, wel, zou ik je dan niet aandurven!” Dat alles zei de Maan tot de Zon. De Zon trok daarop weer naar haar dorp en vanaf dat oogenblik leefden Zon en Maan ook inderdaad in vijandschap met elkaar.

Den geheelen dag, den geheelen nacht,

de geheele maand, het geheele jaar, onafgebroken zitten de Zon en de Maan elkaar thans achterna.

De Zon is nu nog maar eenzaam en alleen. Wanneer de Zon boven de kim verschijnt, is de Maan niet meer te zien en wanneer de Maan opkomt, verdwijnt de Zon onder den horizon en valt de avond. Wanneer de Maan opkomt, verspreiden haar zonen, de sterren, zich over den hemelkoepel.

Wat het werk van de Zon betreft, voor de verschillende tijdstippen van den dag te zorgen, dat is haar bezigheid. De verschillende tijdstippen van den dag zijn de volgende: 's morgens vroeg, tegen zeven uur in den ochtend, op het midden van den dag, in den namiddag en 's avonds. Dat alles is door de menschen hier op aarde ingesteld, het is „van de Zon genomen”. Men zegt „van de Zon genomen”, maar ze wordt immers niet eens aangeraakt? Het komt door de berekening der verschillende tijdstippen van den dag, dat men zegt „van de Zon genomen”.

Een andere werkzaamheid van de Zon is, dat ze alles opdroogt, wat door water doordrenkt is. Dat is een andere bezigheid der Zon.

Aldus luidt de verklaring van de Zon.

Door de Maan kent men een tijdrekening van telkens dertig dagen; dat komt door de Maan. Dat men de dagen weet, die voor een bepaald werk ongunstig zijn, weet men door de Maan. Ook de goede dagen, die voor bepaalde werkzaamheden bijzonder gunstig zijn, het is steeds door de Maan, dat men ze weet.

Het resultaat van den twist tusschen

Een kijkje op een Bataksche kampong.

Zon en Maan, waarbij de zonen der Zon werden gedood, was, dat de Regen kwam. En de planten leefden weer op in het dorp van onzen Grootvader Bataro Geroe Doli in het Hemelrijk en eveneens hier beneden op de aarde, die ons dorp draagt. De zonen der Goden werden dik, en dik werden hun dochters in het verblijf der Hemelgoden. De gewassen der menschenkinderen hier beneden op de

wereld der Goden van het Midden begonnen uit te spruiten. De boomen liepen weer uit en het gras schoot weer welig op. De zonen der menschenkinderen werden dik, en dik werden hun dochters. Want uit den hemel daalde de Regen neer op de aarde.

Aldus luidt dit oude Bataksche verhaal over de Maan en de Zon.

Br.

Een nieuw Zuid-Afrika in Indië

Volksplantingen op Nieuw-Guinea en elders?

Indië is nooit een „nederzettingsskolonie” geweest. Wel heeft men soms . vooral in crisistijden voor het moederland . de vraag geopperd of het niet mogelijk ware ook in dit gebied volksplantingen te vestigen. Maar het is voornamelijk bij studies en enkele kleine proefnemingen gebleven. De resultaten van de beperkte proefnemingen, waarbij slechts eenige tientallen boeren betrokken waren, lagen beneden peil. In de laatste vooroorlogse malaise-periode trok in dit opzicht Nieuw Guinea de aandacht. Deze belangstelling is nog toegenomen tijdens de grootste crisis aller crises: den oorlog. Inzonderheid ook nadien is, vooral bij vele Indo-Europeanen onder den druk der politieke omstandigheden, een hang gegroeid naar een nieuw, eigen, vaderland, waarbij men dan allereerst dacht aan Nieuw Guinea.

Onlangs heeft men deze tendenzen weer kunnen waarnemen op de conferentie te Pangkal Pinang, en „Het Dagblad” te Batavia heeft naar aanleiding daarvan

een hoofdartikel gewijd aan dit onderwerp. Aan dit artikel, dat een ietwat ander geluid laat hooren dan men voor den oorlog dikwijls in de Indische pers kon beluisteren, ontleenen wij de volgende passages:

„Het is met groote voldoening, dat wij ter conferentie van Pangkalpinang een krachtig geluid hebben gehoord ten aanzien van de noodzakelijkheid van het openleggen van Nieuw Guinea voor immigratie op ruime schaal van Indische Nederlanders, die, om welke reden ook, in zich den drang gevoelen Java, misschien ook Sumatra, te verlaten.

Een haast hartstochtelijk beroep werd te Pangkalpinang op de regeering gedaan om aan dezen zoo vurigen wensch van bepaalde groepen van Europeanen meer aandacht te besteden, dan tot dusver het geval geweest is. In zijn zoo voortreffelijke rede betoogde de heer Blaauw, dat het den moreelen plicht, zoowel van Nederland als van Indonesië is, dat voor een groep volksgenooten, die gedurende het afgelopen jaar hebben geleerd zich door kommer en ellende heen te slaan, een

uitweg worde gevonden. Een pleit, dat alle Nederlanders, van welke gezindte of politieke oriëntering ook, tot het hunne moeten maken.

Het moment is thans, onder de krachtige stuwung der omstandigheden, gekomen om een onderzoek naar de mogelijkheden op Nieuw Guinea, op zoo ruim mogelijke schaal aan te vatten. Dit geschiedde op korten termijn: de tijd dringt.

En tevens make men zich gereed om die streken, waarvan het thans reeds vaststaat, dat zij een volksplanting, zij het voorloopig van zeer bescheiden afmetingen, de levenskansen schenkt, waarnaar zoo menig Nederlander in deze gewesten hunkert, met kolonisten te bevolken. Men kan gelijktijdig werkzaam zijn in beide richtingen, koloniseeren en exploreren.

Aanschouwt onze verbeelding dan in het verre verschiet in het Oosten niet reeds de wazige contouren van een nieuw Zuid-Afrika, waar stoere Nederlandsche voortrekkers een nieuw nationaal arbeidsveld kunnen vinden, al zal het misschien nog vele decennia duren alvorens deze nevelige omtrekken zich verdichten tot strakkere lijnen?

Maar men plaatte dan het geheele complex van vraagstukken, dat zich hiermede stelt, op breedden nationalen grondslag. Wil men de dingen van uit dezen gezichtshoek zien, dan betreft het hier een aan gelegenheid, die niet alleen de belangstelling mag hebben van den Indischen Nederlander, maar van heel het Nederlandsche volk.”

Indonesische handel

en Nigiea

De Nederlandsch-Indische in- en uitvoer is, naar men weet, na de beëindiging van den oorlog met Japan geheel in handen gelegd van een regeeringslichaam: de Nederlandsch-Indische Gouvernements-Im- en Export Organisatie (Nigieo).

Geruimen tijd geleden werd reeds het plan opgevat dit overkoepelend regeeringsbureau tegen 1 Januari 1947 op te heffen.

Veelzijdig overleg.

Het was echter duidelijk, dat de in omwenteling verkeerende politieke structuur een herziening van het economisch bestel zou vergen en daarom heeft Mr. J. E. van Hoogstraten, directeur van het departement van economische zaken, een reis door de Buitengewesten ondernomen, teneinde met de betrokken personen uitvoerig van gedachten te wisselen over het aandeel, dat de Indonesiërs in den handel zullen hebben.

Uit den aard der zaak is veel meer aandacht geschonken aan den import dan aan den export, aangezien de situatie bij den exporthandel zoo veel eenvoudiger is. Het gaat bij den Indischen uitvoer immers alleen over de vraag dezen zoo hoog mogelijk op te voeren, waarbij slechts rekening moet worden gehouden met de handelsverdragen, die door de Indische regeering met andere landen zijn aangegaan.

In feite is Nigieo-export reeds in liquidatie. Men verwacht dan ook, dat de uitvoer van bepaalde producten reeds binnen enkele maanden geheel vrij zal zijn van eenige regeeringsbemoeienis.

Het vrijgeven van den import echter ondervindt moeilijkheden en bezwaren door deviezennood en de noodzaak de beschikbare deviezen voor buitenlandsche aankopen nauwkeurig te verdeelen en een quotasysteem te handhaven.

Critiek en wenschen.

Overal ontmoette de heer Van Hoogstraten ernstige critiek op den Nigieo-import, waartegen hij o.m. aanvoerde, dat er toch voor rond 40 miljoen maandelijks wordt geïmporteerd en verspreid.

Allerwege is van Indonesische zijde zeer positief de wensch uitgesproken een werkzaam aandeel te hebben in im- en export. Men erkent evenwel, dat dit voorshands nog slechts mogelijk is met regeeringssteun.

„Geen economisch kaartenhuis”.

Ten aanzien hiervan wees Mr. Van Hoogstraten er op, dat de Indische regeering de bevolking alle mogelijke hulp wil verlenen, doch dat het nimmer in de bedoeling kan liggen met veel kapitaal kunstmatige economische bouwwerken tot stand te brengen. Voor den handel is zeer veel kennis noodig; de Indonesische handelsstand moet nog geheel worden opgeleid en gevormd; men moet leeren winsten te maken en..... verliezen te incasseeren.

De handel is verder bereid om Indonesiërs in dienst te nemen, in lagere en hogere functies en bovendien om belangengemeenschappen met hen te vormen. Verder hebben de Nederlandsche exporteurs zich bereid verklaard zich uit het binnenland terug te trekken, waardoor de Indonesische groothandel in de gelegenheid zal komen aan den opkoop van bevolkingsproducten deel te nemen en zich toe te leggen op het sorteeren van export-standaardkwaliteiten.

Overleg te Makassar.

De voornaamste Indonesische woordvoerders te Makassar, dat als grootste handelscentrum van de Groote Oost zeer belangrijk is, waren de heeren Mohammad Sjafel en Pantouw.

De heer Pantouw meende, dat de voornaamste bezwaren tegen een Indonesisch deelgenootschap wel weggenomen zouden zijn, indien door een daartoe te scheppen instituut de Indonesische belanghebbenden aan kapitaal geholpen zouden worden. Hij verdedigde een aandeel van 30 procent in den handel.

Mr. Van Hoogstraten achtte dit wel zeer hoog; dit zou n.l. neerkomen op een bedrag van 160 millioen.

„Er komt ook een andere tijd!”

Een vermanend woord liet dr. Stokhuijzen (voorzitter van de Ned.-Indische Vereeniging van Importeurs en Groot-handelaren) hooren, die er op wees, dat in het verleden groote handelslichamen ten gronde zijn gegaan, zonder dat iemand een vinger uitstak om te helpen.

Het is nu heel eenvoudig een lapje stof

te verkoopen, aangezien er over de heele wereld schaarschte bestaat, maar er zal weer een tijd komen, dat handelsgeest en -kennis weer eerste vereischten zijn. Spreker zeide, dat de Indonesiërs naast dien van de regeering ook steun kunnen verwachten van de particuliere ondernemingen.

Tomohon.

Ook in Tomohon is druk vergaderd. Vertegenwoordigers van de Chineseesche en Arabische groepen en van de Persatoean Dagang Indonesia (Indonesische handelsvereeniging) deden zich hooren. Ook hier werd aangedrongen op „gelijkheid, gelijkgerechtigdheid en gelijkwaardigheid”. Ook hier scherpe critiek op de Nigieo, die volgens de Indonesische sprekers den zwarten handel heeft bevorderd en zelfs concurrentie aandeed door hogere prijzen te noteeren dan die op de zwarte markt.

Wantrouwen.

Tevens betoogden zij, dat Nigieo-import voorloopig gehandhaafd moest blijven uit vrees, dat Nederlanders en Chinezen zich van den heelen handel zouden meester maken. Uit de woorden van den vertegenwoordiger van Ternate bleek eveneens wantrouwen tegen Nederlandsche en Chineseesche handelaren, die, naar hij gehoord had, te Batavia bezig waren „een pool” te vormen tegen den dag, dat de handel weer vrij zou zijn”. (Mr. Van Hoogstraten gaf de stellige verzekering, dat dit laatste niet waar was).

„Leven en laten leven”.

De Chineseesche vertegenwoordiger verzekerde, dat het nimmer de gewoonte was geweest van de Chineseesche handelaren anderen „den nek om te draaien”. Hij protesteerde tegen de stemming, die tegen hen gemaakt werd en wees er op, dat in twee streken van de Minahassa, Kebangkoean en Sonder, reeds sprake is van een bescheiden Indonesischen han-

Een kijkje op een thee-onderneming in de Preanger.

delsstand, die bestaat uit Indonesiërs, die het vak bij de Chineezers hebben geleerd. Ook bleef het geld, dat door de Chineezers werd verdiend in het land.

Over het algemeen is dus de critiek op de Nigieo scherp geweest, doch vrijwel allen bleken de noodzaak in te zien van regeeringsbemoediging en „geleide economie” ter wille van den economisch nog zwakken Indonesiër.

Groote plannen.

In zijn slotwoord zegde Mr. Van Hoogstraten toe met het hoofd van Verkeer en Waterstaat de mogelijkheden tot uitbreiding van het plant-areaal door aanleg van

irrigatie te zullen bespreken en bovendien onthulde hij, dat thans op het departement van Economische Zaken een drie- tot vijfjarig plan samengesteld wordt voor alle streken afzonderlijk. Hij stelde vervolgens voor een commissie van toezicht op de activiteit van Nigieo-import te vormen, welke goederenverdeling en -distributie kan aangeven. Deze commissie zou bestaan uit 1 Nederlander, 1 Chinees, 1 Arabier, 1 Britsch-Indiër en 4 Indonesiërs. Als voorzitter wenschte de heer Van Hoogstraten het liefst een Indonesiër. Deze leden zouden dan worden voorgedragen door de economische commissie van den Minahassa-raad.

Meer oor voor Spoor!

Bij de besprekingen, die den wapenstilstand op 14 October voorafgingen, is ook luitenant-generaal Spoor aanwezig geweest. Wij verklappen geen geheim, als we zeggen dat Spoor niet alleen in republikeinsche doch ook in progressieve Westersche kringen een minder goede pers had. Opmerkelijk is nu, dat het bijwonen van de besprekingen betreffende den wapenstilstand door den legercommandant in de meest vooraanstaande republikeinsche kringen een zeer goeden indruk gemaakt heeft.

„Het is wonderbaarlijk, wat persoonlijk contact dikwijls kan bewerkstelligen” — schreef de „Nieuwsgier”. „Generaal Spoor, die als lid der Nederlandsche delegatie aan de beraadslagingen der wapenstilstands-commissie in plenaire zitting deelnam, heeft in republikeinsche kringen nogal indruk gemaakt. Een hooggeplaatste Indonesische autoriteit prees hem tegenover ons om zijn politiek inzicht”.

Het blad voegt hier nog aan toe, dat de Zaterdag 12 October voor de Indonesische journalisten uit het binnenland met generaal Spoor georganiseerde persconferentie veel bijgedragen schijnt te hebben „om den indruk eenigszins weg te nemen, dat Spoor een soort tweede Van Heutz” zou zijn.

Hierop duidt trouwens ook het feit, dat de „Ra'jat” een der felste republikeinsche bladen (te Batavia) dit onderhoud met Spoor zonder eenig commentaar heeft gepubliceerd.

Hulpcorpsen der republiek.

Het republikeinsche „Nieuwsblad” publiceert — nog tijdens de wapenstilstandsonderhandelingen — een republikeinsche verordening, betreffende de republikeinsche vrijwilligerscorpsen (lasjkars) en de republikeinsche hulpcorpsen (barisan tjadangan).

Vermeld werd, dat de „staatsdefensieraad” het „voor de verzekering van een totale en geregelde defensie noodig geoordeeld heeft, een verordening desbetreffend uit te vaardigen”.

„Onder „lasjkar” wordt verstaan een

door den minister van defensie erkende volksorganisatie in militair groepsverband buiten het leger” — zoo luidde de definitie — „terwijl onder „barisan” (volledig: „barisan tjadangan”) verstaan wordt een reserve- of hulpcorps, waarvan alle staatsburgers van beiderlei kune, tusschen de 16 en 50 jaar, verplicht zijn het lidmaatschap te aanvaarden, voor zoover zij niet dienen bij de land-, zee- of luchtmacht, bij een „lasjkar”, bij de politie of bij den luchtbeschermingsdienst dan wel behoren tot de categorie van speciaal vrijgestelden”.

„Aangezien de „lasjkar” en de „barisan” geacht worden voor het staatsbelang in militair verband te strijden, acht de regeering zich verplicht voor hun bezoldiging en uitrusting te zorgen, doch de door de regeering aangewezen leiding moet dan ook aanvaard worden”.

„De „lasjkar” is in rechten en verplichtingen met het leger gelijkgesteld en blijft in eigen organisatorisch verband, voor zoover daardoor aan de gezagsbevoegdheid van de door de regeering aangewezen leiding geen afbreuk gedaan wordt, met eigen kenteekenen en vaandel, mits door den minister van defensie in beraad met den „centralen lasjkar-raad” en den „overzee-lasjkar-raad” gesanctioneerd”.

„De „barisans” zijn o.m. verplicht militaire oefeningen te houden, vijandelijke spionage tegen te gaan, bewakings- en hulpdiensten te leveren en steun te verlenen aan alle regeerings-acties in het belang van de defensie en den opbouw. De leiding ervan berust bij het „strijdbureau”, dat de desbetreffende bevoegdheden delegeert aan een centraal inspectoraat en aan residentie-inspectoren, waarvan de hoofden het recht hebben om personen bij den minister van defensie voor te dragen voor benoeming tot reserve-officier”.

„Op misdrijven en overtredingen tegen deze verordening staan gevangenisstraffen tot ten hoogste vier jaar en geldboeten tot ten hoogste twintig duizend gulden”, — aldus deze oekase aan den vooravond van den wapenstilstand”.

Staatkundige hervormingen

Regeringsnota van Pangkalpinang.

De Luitenant-Gouverneur-Generaal Dr. H. J. Van Mook heeft aan de conferentie te Pangkal Pinang, naar aanleiding van de ter conferentie uitgesproken wenschen tot deelneming aan den voorbereidenden arbeid op wetgevend gebied en

tot wetgevend arbeid in het algemeen een Regeringsnota overgelegd. Hierin werd o.m. vermeld, dat de Adviesraad voor Borneo en de Groote Oost bij Gouvernementsbesluit kan worden aangevuld met Nederlandsche, Chinese en Arabische leden. De Regeering adviseerde de conferentie een kandidatenlijst op te stellen, met 3 Nederlanders, 3 Chineezers en 2 Arabieren. Er was geen bezwaar tegen, dat deze voordracht ook personen

omvatte, die niet te Pangkal-Pinang aanwezig waren, en het was ook mogelijk aan een bepaalde organisatie of instantie een nadere candidaatstelling op te dragen. Voor deelneming aan den wetgevenden arbeid staat momenteel alleen open het buitengewoon lidmaatschap van den Raad van Departementshoofden, waarin nog één plaats beschikbaar is. Overwogen wordt op welke wijze een ruimer samenstelling in het leven geroepen kan worden.

Betreffende de algemeene staatkundige hervormingen zal het algemeen overleg kunnen aanvangen, wanneer alle voornamelijk groepen der bevolking van Indonesië daarbij vertegenwoordigd kunnen zijn. Voor dat tijdstip is de instelling van een commissie prematuur, maar de Regeering is van oordeel, dat een algemeen overleg vooraf zal moeten gaan aan een nieuwe formeel conferentie, die tenslotte de ontwerpen tot regeling van het nieuwe staatsrecht zal moeten opstellen. De aanwijzing van vertegenwoordigers voor het hier bedoelde overleg zal zoo mogelijk moeten berusten op een meer georganiseerde verkiezing of althans op een duidelijker uitspraak van de betrokken groepen dan te Pangkal-Pinang verkregen kon worden. Dr. Van Mook voegde hieraan toe, dat de Regeering zoo spoedig mogelijk zal komen tot de instelling van een vertegenwoordigend lichaam, zoodat het feitelijk overbodig is tegelijkertijd den Raad van Departementshoofden uit te breiden.

De K.L.M. in de lucht

Snelle groei!

Ook de West-Indische vloot aan den K. L.M.-stam groeit krachtig. Cijfers spreken in deze een duidelijke taal en daarom laten we ze hieronder aan het woord:

	Juni 1946	Mei 1946
Vervoerde vracht in kg.	33.552	23.330
Overbagage in kg.	20.813	19.959
Post in kg.	4.682	4.225
Gevlogen uren	115.916	83.026
Gevlogen km.	302.296	211.712
Vervoerde passagiers	4.680	3.108

Men ziet uit deze cijfers, dat het vrachtvervoer in één maand met 10.222 kg. is gestegen. Vergelijkt men de vervoerde vracht (33.552 kg.) met die van Juni 1945 (14.383 kg.), dan valt deze stijging nog meer op. Steeds meer wordt ook in de West gebruik gemaakt van de voordeelen, die de luchtvaart voor het goederenvervoer biedt. Zoo werd b.v. kort geleden een groote partij verse groenten per DC-4 van Miami (Florida U.S.A.) te Curaçao aangevoerd, d.w.z. over een afstand van ca. 2000 km.

Een aardige bijzonderheid vormt het feit, dat alle elftallen, die deelnemen aan het door den Curaçaoschen Voetbalbond georganiseerde toernooi, waaronder die van Aruba, Suriname, Columbia en ons „Feyenoord”-elftal, per K.L.M. werden vervoerd.

Ook uit de toename van het personeel blijkt de voorspoedige ontwikkeling van de K.L.M. in West-Indië:

1935 : 15.
1939 : 95.
31 Aug. 1946 : 557 (waaronder 47 vrouwelijke employés).

Indië in de twintiger jaren

Journalistieke en andere herinneringen

XVIII.

door Boekitangin

Dieven en Dievenvangers.

Aan de Bataviasche politie heb ik over 't algemeen de prettigste herinneringen. Ik denk altijd nog met vermaak terug aan dien braven mas opas, die mee mocht spelen in Constant van de Wall's Indische opera Attima, en na den moord in de laatste akte den dader zoo realistisch bij de lurven pakte, dat de heele zaal het uitbrulde. En dan de twee klabakken die op een avond plotseling uit een gang voor mijn fiets sprongen, omdat de kaarslantaarn niet brandde... — Toean, lampoenja soedah mati!... Ze zagen er dreigend uit, alleen bluf kon me redden. En dus zei ik barsch: — Pasang lampoe!...

Even bleven ze bedremmeld staan kijken. Toen haalden ze hulpvaardig een doosje lucifers te voorschijn, maakten de lamp open en deden hun best licht in de duisternis te brengen.

— Toean, ilin tida ada!... 't Klonk eer klagend dan verwijtend. Ik veinsde verstoordheid.

— Kalau tida ada, lekas beli sadja!

— Baik toean... Ze waren nu een en al ijver om te behagen. Met een dubbeltje, dat ik ze gaf, zetten ze er de spat in naar de naastbijzijnde warong. Even later kwamen ze triomfantelijk terug met de kaars, een tikje buiten adem van het harde loopen. — Toean, soedah ada!..... De lamp werd losgeschroefd, de kaars erin gezet, het licht ontstoken. En met een behoorlijk brandende lantaarn reed ik mijns weegs, terwijl de beide ordebevaarders, zeer in hun nopjes met het overgeschoten wisselgeld, dat ze hadden mogen behouden, elk een strootje opstaken en hun ronde vervolgden, tevreden met zichzelf, met den blanda en met de heele wereld.

Het hogere personeel was ook nogal gemoedelijk in die dagen. Ik had er goeie vrienden onder, en stond op den besten voet met dien raadselachtigen hoofdcommissaris, die zoo omstreeks 1923 tot schrik van al zijn bekenden op last van den procureur-generaal door zijn eigen mannen in hechtenis werd genomen en in een oogwenk publiekelijk van algemeen geacht notabele tot gewoon misdadiger werd gedegradeerd. Het feit schokte de heele Indische samenleving, en zijn plotseling verval is niet iets waaraan ik met luchthartigheid terugdenk. Liever zie ik hem in gedachten zooals hij was vòòr den fatalen datum, een hupsch en voortvarend politieman, zich met gemak bewegend in een cosmopolitische samenleving en altijd bereid om een speurenden reporter een tip te geven dan wel, maar op zoo charmante wijze, met een kluitje in 't riet te sturen. Zijn beleid ten opzichte van de pers bepaalde tevens de houding van zijn ondergeschikten met wie we het door de bank genomen wonderwel konden vinden.

Routinewerk.

Behalve ambtshalve, kwam ik nog nogal eens als particulier de hulp van de politie inroepen, waarbij ik gelegenheid kreeg te constateeren dat het korps, in weerwil van alle gemoedelijkheid, snel

en effectief werken kon. Op een nacht kwam een dief door het open raam mijn slaapkamer binnen, graaide een dure sigarettenkoker uit de binnenzak van mijn „toetoeop" en nam passant ook nog een portefeuille en een portemonnaie van onder mijn hoofdkussen, zonder dat ik er iets van merkte. Den volgenden morgen zat ik in zak en asch, verdikkie, ik had nog niet zoo lang geleden traktement gebeurd, en in de portemonnaie was onder meer een vrij kostbaren ring geborgen, die me wat te wijd was. Maar twee dagen later had ik althans de sigarettenkoker weer terug en zat de vermoedelijke dief — die zei dat hij het ding met dubbelen van een onbekende had gewonnen — achter de tralies.

— Hoe heb je hem dat zoo gauw geflikt?, vroeg ik vol bewondering aan commissaris Exeter van den Brink, die de zaak in handen had. Volgens hem was het heel gewoon routinewerk geweest. Hij had een mannetje geposteerd bij de pandjeshuizen waar alle gestolen en gevonden sieraden vroeger of later terecht kwamen, en zoodra er iemand was gekomen met mijn gemakkelijk te herkennen koker, zilver met gouden banden, was hij meteen geknipt. Het geld en de ring bleven echter zoek, de gearresteerde Soendanees ontkende hardnekkig er iets van af te weten. En dit deed mijn vriend Trepov, politieprefect in Moskou voordat hij een baantje kreeg bij de Indische post-terijen, beweren, dat het toch maar half werk was geweest. In Moskou zouden ze de zaken nog anders aangepakt hebben, zei hij met een vreemde flikkering in zijn lichte oogen, daar was het een boef niet geraden te ontkennen.....

Maar ja, Russische methodes hielden ze er in Batavia niet op na, en dat was maar goed ook, en ik was al blij dat ik mijn koker tenminste terug had. Ik vond dat nogal een knap staaltje van politiewerk.

Van een regenjas...

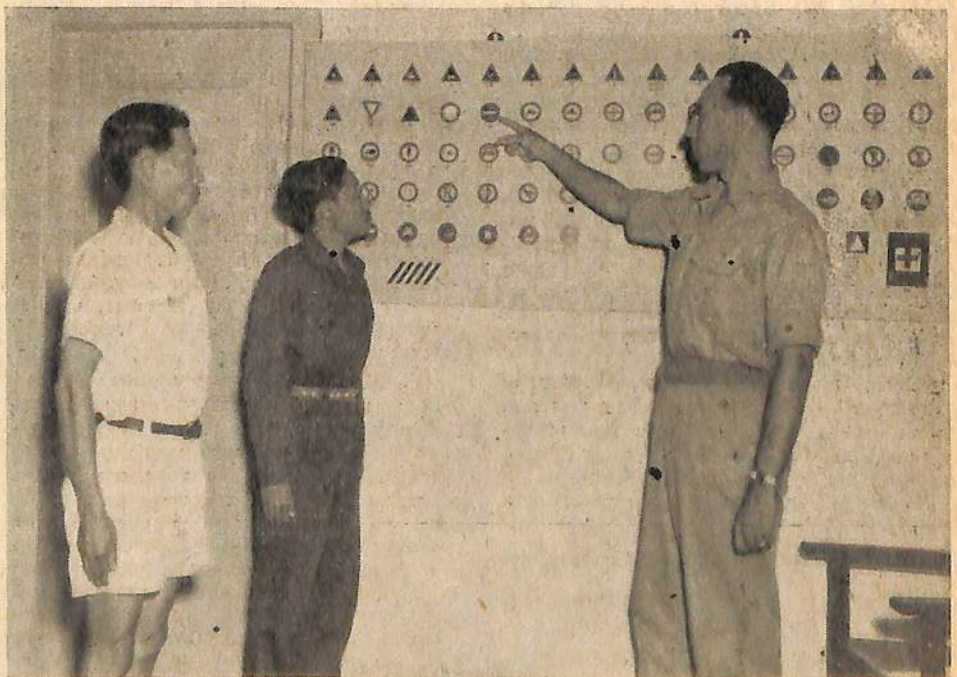
Kort daarna was ik weer bij den commissaris, voor den derden keer in minder dan een week. — Je ring heb ik nog niet, zei hij zoodra hij me zag, en die kun je misschien beter afschrijven..... Ik zei, dat ik dat in gedachten al gedaan had, maar dat ik den vorigen avond, komend uit de Concord, mijn nieuwe regenjas in een taxi had laten liggen, dat ik me alleen herinnerde, dat de chauffeur een zwart snorretje droeg en dat ik nooit meer over den ring spreken zou als hij maar zorgde, dat ik die jas, pas rechtstreeks van Burberry ontvangen, weer terug kreeg. 's Middags moest ik op het bureau komen. Daar stonden dertig of veertig chauffeurs met hun knechts op een rijtje en de mijne met de snor was er bij. Een man van een jaar of dertig, fatsoenlijk van uiterlijk maar allerminst op z'n gemak.

— Weet je zeker, dat hij het is? vroeg de commissaris.

Ik wist het zeker, het kon niet missen.

— Tida dapat toean poenja, djas?

— Tida, toean besar, zei de arme kerel, maar hij had beter ja kunnen zeggen want hij was een toonbeeld van angstige schuld. Het berouwde me al half de zaak aangebracht te hebben, hij zag er zoo netjes en zoo zielig uit, en ik had er heelemaal spijt van toen we in zijn taxi naar zijn huis gereden waren, ergens achter Petjenongan. Een huis in de kampong maar proper, keurig in orde, het stempel dragend van een bescheiden welstand. Het moesten wel fatsoenlijke lieden zijn die daar woonden. Door een onverklaarbare traagheid van geest, die ik mezelf later vele malen verweten heb, liet ik de zaak op haar beloop. Een jonge

Onderricht in de aanwijzingen ten behoeve van het verkeer in Ned.-Indië.

vrouw ontving ons, met groote verschrikte oogen toen ze de uniformen zag. Haar man bewoog zich als een slaapwandelaar.

— Lagi satoe kali, tida taoe dimana toean poenja djas?

— Tida taoe, toean besar.

— Soenggoe tida taoe?

— Soenggoe tida.....

Hij leek een ter dood veroordeelde voor de voltrekking van het vonnis.

In de kamer achter de voorgalerij stond een soort van rek met een gordijn er voor. Een van de agenten liep er heen terwijl de chauffeur en zijn vrouw verbijsterd toekeken. Hun wereldje stond op instorten. De agent trok het gordijn opzij, daar hing de jas.

We reden terug naar het bureau, de chauffeur nu niet meer aan het stuur maar achterin, tusschen twee agenten, die triomfantelijk rondkeken. Hij kreeg zes weken. Ik had mijn jas terug. Maar ik had er geen plezier van. En tot op den huidigen dag krijg ik een steek in 't hart als ik aan dien Javaan denk en aan het vrouwtje met de groote angst-oogen dat geen woord gezegd had, maar alleen was achtergebleven, neergezonken op een mat in dat nette kamponghuisje.....

De viool van Paganini.

De belangrijkste zaak, waarvoor ik een beroep deed op mijn vriend den commissaris, kwam echter niet door zijn toedoen tot een oplossing. Op een morgen zat ik voor het Nieuwsblad een recensie te schrijven van een viool-recital, den vorigen avond door een Poolsche artieste in den Kunstkring gegeven, toen ik de jongedame zelf aan de telefoon kreeg. Ze was nerveus en viel onmiddellijk met de deur in huis.

— Vous avez pris garde mon violon, j'espère?

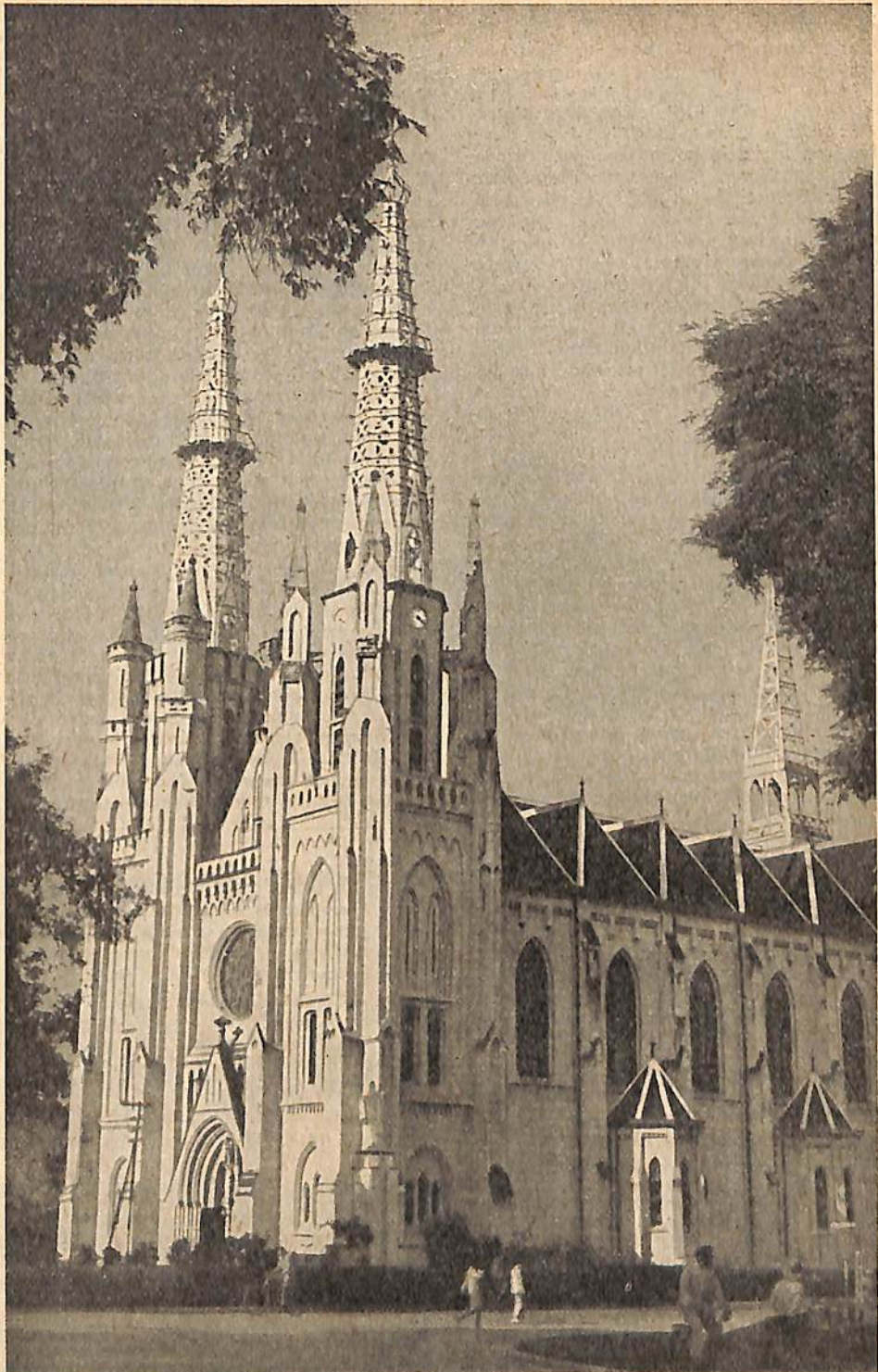
— Votre violon?...

— Oui, mon violon... Vous l'avez mis dans le taxi hier soir et après ça je n'y ai plus pensé jusqu'à tout à l'heure. Il n'est pas chez vous?...

Goeie genade, ik dacht het te besterven. Want ik besepte opeens wat er gebeurd was. Ik had haar 's avonds naar Des Indes gebracht, met de viool en drie of vier bloemstukken. De bloemen had ik in de voorgalerij gezet maar aan de viool, die onder de strapontins had gelegen, had ik geen oogenblik meer gedacht. Met diezelfde taxi was ik naar mijn paviljoen aan het Koningsplein gereden en had haastig afgerekend, want het stortregende. De chauffeur was weggereden in den donkeren nacht, met de vergeten viool in zijn wagen, zonder dat ik ook maar de flauwste notie had hoe hij eruit zag. Ik had hem niet eens aangekeken. Alleen herinnerde ik me, dat de auto grijs was...

En de viool was een heel kostbare Italiaan, een viool met een stamboom, waaruit bleek, dat Papanini er nog op gespeeld had, een instrument van een paar eeuwen oud en een waarde van verscheidene duizenden guldens. Ze vormde het grootste bezit van de charmante Poolsche, die geen reserve-instrument bij zich had en concerten moest geven... Ik verwenschte mijn slordigheid en ijde naar Exeter van den Brink wien ik het geval bloot lei. Hij schudde bedenkelijk het hoofd, die viool zou wel voor een appel en een ei verkocht zijn, dacht hij, want als de vinder hem had willen terugbrengen zou dat nu toch allang gebeurd zijn. Enfin, hij zou zijn best doen.....

In den loop van dien morgen paradeer-

De kathedraal te Batavia

den zoowat alle Bataviasche taxi-chauffeurs voor het politiebureau. Verscheidene hadden grijze auto's, maar ze ontkenen pertinent, dat ze den vorigen avond een heer en een dame opgepikt hadden bij den Kunstkring. En hoe ik mijn hersens ook pijnigde, ik herkende geen van hen. De portier van het gebouw had ons zien instappen, hij herinnerde zich ook een grijze auto, een Buick meende hij, maar hij had den indruk, dat het eerder een particuliere wagen dan een taxi was geweest. Dat hielp tenminste iets, en prompt kregen alle Bataviasche agenten opdracht uit te kijken naar een grijze Buick.

Ikzelf huurde een wagen en spendeerde middag en avond met het doorkruisen

van Groot-Batavia, alle auto's monstrend, die ik tegenkwam. Een inlandsche agent vergezelde me. Vele malen reden we van Kramat naar de benedenstad, en van Gondangdia naar Pasar Baroe, en vice versa, en we zagen talloze grijze wagens, maar dat waren nooit Buicks, en tientallen Buicks, die alle kleuren hadden behalve grijs. Eenmaal achterhaalden we na een dolle rit halfweg Priok een parelkleurige sedan, waarin een algemeen geacht Chineesch gemeenteraadslid bleek te zitten, die zich glimlachend verontschuldigde, nadat hij mijn verhaal gehoord had: zijn wagen was den vorigen dag niet uit de garage geweest, dat wist hij zeker. En bovendien was het geen Buick maar een Packard...

We reden terug langs Astor en de Schouwburg, het vierkant om van het Koningsplein, over den Citadelweg en Rijswijk langs Stam en Versteeg naar het Oost-Java en Des Indes, over Molen-vliet naar de benedenstad, en weer terug met een grooten boog door het Chineesche kamp, over Kramat en Senen naar Pasar Baroe. We stopten bij elke taxi-standplaats, we hielden elken auto aan die grijsig was zonder op het merk te letten, we gaven minstens een tientje uit aan roko's om de chauffeurs en hun knechts aan 't praten te krijgen, en het was alles vergeefs. De bestuurders van grijze auto's hadden allemaal een alibi, de overigen waren of principieel terughoudend, of begeerig om een ringgit te verdienen, maar niet in staat eenige inlichting te geven.

Toen we 's nachts tegen twaalfen voor de zobveelste maal in de buurt van Glodok arriveerden, na een grijsbruine limousine gevolgd te zijn, die ook weer de verkeerde bleek, was ik dood-op. En de agent naast me, die met een flinke fooi in 't vooruitzicht fel genoeg was geweest, had ook ongeveer zijn bekomst. We waren een uur of tien aan één stuk door aan 't speuren geweest en aan het eind van onze krachten. En juist op dat oogenblik kregen we de eerste serieuze tip. Want uit een groep chauffeurs, die rond het walmende pitje van een warong zaten te eten, kwam een Indonesiër naar voren en vertelde, zonder dat we nog iets

gevraagd hadden, op gedempten toon, dat hij den chauffeur van een grijze auto kende: na een daglang speuren en aanhouden wist blijkbaar iedere Bataviasche jehu ongeveer wat er aan 't handje was. Of die grijze auto een Buick was?..... Neen, een Essex, maar de sopir ging 's avonds nog wel eens buiten medeweten van zijn heer op een vrachtje uit. Soms naar het Decapark, en soms naar het Oost-Java en De Nederlanden, en ook wel eens naar de Kunstkring als daar de groote lampen brandden. Nu was die sopir net 's middags met zijn heer naar Bogor gereden, maar hij zou misschien al terug zijn, en anders zeker morgen komen, en hij woonde daar en daar.....

Ik gaf dezen bruinen broeder zijn ringgit en reed zeer opgelucht naar het politiebureau, waar ik de zaak vertelde. Men zette een post bij het aangewezen adres. En zoo tegen tweeën, toen de gloed van het Decapark allang gedoofd was, wandelde ik eindelijk in het stikkedonker het laantje naar mijn paviljoen in. Had den we ten leste het goede spoor gevonden?... Ik ben het nooit te weten gekomen. Want toen ik het galerijtje doorliep en den sleutel in het slot wou steken stootte ik met den voet tegen iets aan, iets dat daar niet hoorde en verschoof door de aanraking. Ik knipte het licht aan en voelde me op hetzelfde oogenblik zoo duizelig als een bokser, die een tik van Joe Louis beet heeft. Want geloof me of geloof me niet, daar voor de deur lag een bekend foedraal met een gummi

hoes er om heen, het foedraal van een viool, van de Paganini.....

Toen ik mijn oogen snel dicht deed, en weer opende, lag het er nog, het was dus geen gezichtsbedrog. Een oogenblik kreeg ik de absurde gedachte, dat de kist er misschien al sinds den vorigen avond gelegen had, maar dat was niet mogelijk. Wellicht een paar uur, wellicht een paar minuten geleden, moest de viool daar voorzichtig gedeponeerd zijn door iemand die zich als een schim bewoog in het donker, iemand, die het misschien niet eerder had kunnen doen en nu soesah vreesde vanwege het uitstel, of... iemand die een dief was maar wist, dat de sterke arm naar hem reikte.....

Hoe het zij, ik ging regelrecht naar Des Indes waar ik de Poolse uit haar slaap klopte. Ze kwam blootsvoets naar buiten gestoven, pakte de viool alsof het een enig kind was en speelde in vervoe-ring, in het holle van den nacht, de eene mazurka na de andere, met uithalen, die allerwege slaperige hotelgasen in deur-openingen deden verschijnen. Wat niemand haar overigens kwalijk nam, omdat er nu eenmaal meer vreugde behoort te zijn over één viool, die terecht komt dan over negenenegentig andere, die nooit verloren zijn geweest.

Nadien heb ik nooit jassen of violen meer in een taxi laten liggen, noch eenig ander voorwerp. De ervaring met de Paganini heeft me daar althans radicaal van genezen.

Java's Rijstproductie gefotografeerd

De heerschende voedselschaarste over de geheele wereld en de voor vele landen dreigende hongersnood, alsmede de bijzondere situatie in Indië — niet te vergeten ook Sjahrirs rijstaanbod aan India — wekten bij de Nederlandsch-Indische autoriteiten de behoefte aan gegevens, welke een beeld konden geven van den voedseltoestand.

Eenigen tijd geleden werd daarom besloten een fotografische opname te verrichten van de belangrijke rijstproduceerende gebieden op Java en Madoera, ten-einde langs dezen weg tot een globale raming van den verwachten rijsttoegst te komen.

De bedoeling was — aldus het „Economisch Weekblad voor Nederlandsch-Indië” — om de opname met een speciaal vliegtuig van KNILM en met eigen fotomateriaal uit te voeren, doch het benodigde materiaal kon helaas niet spoedig genoeg ter beschikking komen.

Van de door de Britsche militaire autoriteiten aangeboden hulp in den vorm van vliegtuigen, fotografisch materiaal en personeel voor het opnemen, ontwikkelen en interpreteren der foto's werd daarom dankbaar gebruik gemaakt.

Dergelijke luchtverkenningen waren reeds in 1944—1945 en 1945—1946 in Burma en in 1945—1946 in Siam en Indo-China voor het South East Asia Command uitgevoerd.

Geen volmaakte nauwkeurigheid.

Een groote moeilijkheid bij de gevolgde methode van raming is het moment der opname zoodanig te kiezen, dat uit de foto's conclusies t.a.v. de totaal geogste oppervlakte getrokken kunnen worden. Immers op Java en Madoera wordt het geheele jaar door rijst geogst en heeft doorlopend bijplant plaats. Een

ander bezwaar is, dat bij luchtopnamen geen aanwijzingen worden verkregen omtrent de te verwachten opbrengst per oppervlakte-eenheid.

Om tot een meer bevredigende werkwijze te komen voor een oogstraming door middel van luchtfoto's zal voor deze problemen een oplossing gevonden moeten worden.

De waardevolle resultaten, die de luchtfotografie op ander terrein heeft bereikt,

zijn een aansporing om op den eenmaal ingeslagen weg voort te gaan.

Schatting van den rijsttoegst.

Aan de hand van luchtfoto's, gedurende de maand Mei j.l. genomen en ongeveer 8,5% van de bekende sawah-oppervlakte van Java en Madoera omvattende, is een schatting gemaakt van de geogste uitgestrektheden. Bij gebrek aan actuele gegevens omtrent de te verwachten opbrengsten zijn deze geraamd op het gemiddelde voor de jaren 1936/1940.

Zodoende komt het Britsche Air Command tot een schatting van een jaarooft

Rijstaanplantingen in de Minahassa (Noord-Celebes).

voor 1946 van 7.500.000 ton droge sawahpadi of .750.000 ton gepelde rijst. Telt men hierbij nog 6 % voor padi van droge gronden (padi gogo) dan blijft, na aftrek van 100.000 ton, zijnde het equivalent van de geraamde hoeveelheid benodigde zaai-padi, ongeveer 3.900.000 ton rijst beschikbaar voor consumptie.

Uitgaande van de volkstelling 1930 en rekening houdende met het door de Bevolkingsstatistiek voor berekening van den normalen bevolkingsaanwas gebruikte percentage van 1½ % per jaar, komt men voor 1946 op een bevolking van Java en Madoera van bijna 53 miljoen zielen.

Nemen we vervolgens voor de abnormale sterfte, als direct of indirect gevolg van den oorlog, aan een cijfer van 3.000.000 à 4.000.000 zielen, dan moet de bevolking van Java en Madoera voor 1946 op circa 50 miljoen geraamd worden.

Het rapport van het S.E.A.C. gaat uit van een bevolking van 47 miljoen, waarbij wordt aangenomen, dat de geheele normale bevolkingsaanwas na 1938 gedurende de Japansche bezettingsperiode door hogere sterfte en wegvoeren van groepen der bevolking naar omliggende gebieden werd teniet gedaan. Indien dit juist is, dan is de geraamde productie van 900.000 ton rijst juist genoeg om de behoeften van één jaar te dekken bij een verbruik van 83,3 kg rijst per jaar (gemiddelde van 1931—1939). Is de bevolking echter toch toegenomen tot 50 miljoen, dan moet op een tekort gerekend worden.

Op deze sawah staat de jonge zaai-padi gereed om geplant te worden.

Onderwijsproblemen op Noord-Celebes

Vraag naar westersch onderwijs.

Een gebied, waar wel heel erg de drang naar onderwijs te voorschijn treedt in de na-oorlogsche periode is Noord-Celebes en dit komt het sterkst tot uiting in Minahasa. Opvallend is daar vooral, evenals op Ambon, de vraag naar Westersch onderwijs.

De scholen, die geopend konden worden tot nu toe, zijn tot berstens toe vol en steeds komen nog aanvragen binnen. De klassen zijn veel te groot, de behuizing is slecht, leermiddelen zijn er praktisch niet, maar ditzelfde kunnen we neerschrijven over vrijwel alle gebieden in den Archipel en daarmee is de zware taak van het Departement van Onderwijs en Eeredienst voor de eerstkomende tijden voldoende geteekend.

De verwachtingen in Noord-Celebes na den terugkeer van het Nederlandsche gezag, waren hoog gespannen, te hoog. De wenschen en verlangens waren van zoodanigen aard, dat zeker voorloopig daaraan niet kan worden voldaan, hetgeen niet uitsloot direct alle beschikbare krachten in te zetten om iets van den achterstand in te halen en aan de wenschen tegemoet te komen.

Ook hier waren, evenals elders, in den loop der maanden na Augustus 1945, als gevolg van de onmogelijkheid terstond krachtigen steun te verleenen en voorlichting te verstrekken op onderwijsgebied, misstanden ontstaan en was ontevredenheid tot uiting gekomen, die echter voor een groot deel tijdens een recent bezoek van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst konden worden weggenomen.

Vele problemen op onderwijsgebied zijn voor Noord-Celebes van de zelfde soort

als voor meer deelen van de Buitengewesten.

Daar is allereerst de vraag, hoe men de oudere jeugd opvangen kan, die afkomstig is van de scholen, die Nippon stichtte, en die geestelijk omgevormd moet worden. Hoe geeft men hun de beste kans op ontplooiing en op een toekomst? Hoe geeft men hun het snelst technisch onderwijs, landbouwonderwijs, zeevaartkundig onderwijs?

Strijd tegen analfabetisme.

Men wenscht binnen den kortst mogelijke tijd lager onderwijs voor alle kinderen en wil ook nog anderszins doeltreffend het analfabetisme bestrijden. Zich het buitenland tot voorbeeld stellende, meenen sommige volksleiders, dat tenminste het lager onderwijs voor allen kosteloos zal moeten zijn. Massale bestrijding van het analfabetisme is alleen maar denkbaar, wanneer dit een spontane, onbetaalde massainspanning wordt.

Men wenscht, dat het onderwijs dusdanig zal zijn, dat de leerlingen minstens passief het Nederlandsch leeren beheerschen.

De Bahasa Indonesia moet worden gepopulariseerd. Men wenscht deze taal te zien uitgroeien tot de eenheidstaal, de voertaal op alle scholen in Indonesië. Als verplichte vakken voor de leerlingen van het voortgezet onderwijs wenscht men Nederlandsch en Engelsch.

Het doel van het onderwijs zal moeten zijn algemeene ontwikkeling bij te brengen, geschoolde arbeiders te vormen in een tweejarigen technischen leergang na de lagere school en de vorming van leiders via middelbaar en hooger onderwijs.

De grondvormen voor dit onderwijs

zullen dus een lagere school van zes jaar, een middelbare school, gesplitst in twee kringen van drie jaar, en de hogeschool.

Vakscholen zijn gewenscht op het gebied van den landbouw, het boschwezen, het ambacht, den handel, den mijnbouw, de industrie, electro-techniek, zeevaart en visscherij. Vakscholen tot opleiding voor de moderne huisvrouw zijn er reeds enkele, doch worden in veel grooter aantal door een zeer wakkere vrouwelijke jeugd verlangd.

Wenschen en... kosten

Vele van deze wenschen kwamen tot uiting op besprekingen, die door den Directeur van Onderwijs en Eeredienst werden gehouden met onderwijsvertegenwoordigers in Noord-Celebes o.a. met het Bestuur van Persatoean Goeroe Indonesia.

Daarbij bleek, dat men er nog niet aan wil onder oogen te zien het allergrootste probleem. Hoe zal dit absoluut noodzakelijke onderwijs bekostigd kunnen worden?

Om zoo snel mogelijk Noord-Celebes uit zijn meest dringende moeilijkheden te helpen zijn noodig o.a. een viertal Indonesische Muloscholen b.v. te Amoe-rang, Tondano, Tomohon en Airmadidi, die de leerlingen der z.g. ulo-klassen van de lagere scholen op kunnen vangen. Verder: noodopleidingen voor leerkrachten om in nijpend gebrek te voorzien, o.a. Tondano en Tomohon, ieder met maximaal 120 leerlingen, terwijl daarnaast tweejarige middagcursussen voor opleiding van normalisten op verschillende plaatsen gesticht zullen moeten worden.

Aan de zoo juist gestichte A. M. S. te Tomohon wordt een Paedagogische Afdeling verbonden, zoodra het aantal aanmeldingen voldoende is.

Zending en Missie.

Evenals elders in Indonesië is ook in de Minahassa reeds een aanvang gemaakt met de overdracht van scholen aan de Zending en de Missie, die hun volle aandeel in de onderwijsstaak zoo spoedig mogelijk weer op zich moeten nemen.

Daar waar enkele Katholieke scholen in vol bedrijf zijn, werken zij onder opvallend betere omstandigheden, doordat zij de beschikking hebben over de eigen gebouwen, voldoende meubilair, voltallig bevoegd personeel en vrij behoorlijke leermiddelen, dank zij eigen inspanning.

In enkele plaatsen buiten de Minahassa — we noemen Poso, Bekaang Mongondou — zijn de scholen al weer overgedragen aan de Zending. De leerkrachtenopleiding te Tendoana zal een gecombineerde Gouvernements- en Christelijke School zijn.

De cijfers, thans bekend uit Noord-Celebes, betreffende het aantal scholen, dat daar weer draait, de aantallen leerlingen en leerkrachten en de ongunstige verhouding tusschen die twee grootheden,

het veelsoortige onderwijs — waarvan we hier nog speciaal noemen een tiental huishoudscholen in Langoan, Tomohon, Tondano, Airmadidi, Sonder, Ratahan, Amoerang, Kota Mobagoe, Gorontalo en Taroena — geven duidelijk aan met welk een energie en toewijding men zich op Noord-Celebes al weer heeft gezet aan de vorming der jeugd en den opbouw van het nieuwe Indonesië.

Met de leiding van den onderwijsdienst in Noord-Celebes zal worden belast een geboren Minahasser, die zijn sporen bij het onderwijs in zijn vaderland ten volle verdiend heeft. Hij ziet zich gesteld voor een buitengewoon moeilijke taak, doch hij is een persoonlijkheid, in wiens handen het Departement van Onderwijs en Eeredienst en de Minahassische autoriteiten dezen arbeid met vertrouwen leggen.

Voor hij zijn taak in Minahassa zal aanvaarden komt hij zich op het Departement te Batavia op de hoogte stellen van de onderwijsproblemen, die elders in Indonesië bestudeerd en aangepakt worden.

„Zullen zij zich aan de afspraak houden?”

De Nationale Rotterdamse Courant stelt vast, dat de staking van de vijandelijkheden een gunstige sfeer zal scheppen voor de verdere onderhandelingen, doch over de vraag, of alle Indonesische strijdgroepen zich aan de afspraak zullen houden, is het blad minder zeker. „Te dien opzichte past ons een gematigde opgewektheid.”

Het blad brengt hulde aan de „staatslieden daar verre, die ondanks critiek en somtijds zelfs verguizing, handelen naar wat zij achten te zijn een taak van hooge zedelijkheid en een plicht jegens Indonesië en Nederland.” Over de figuur van Soetan Sjahir en zijn medestanders schrijft de N.R.Ct. tenslotte, dat „zij nimmer den hoogen ethischen standaard verlieten en aan een oplossing door overleg de voorkeur gaven boven die door geweld.”

„Waakzaamheid!”

De communistische partij („De Waarheid”) acht ondanks den wapenstilstand het gevaar voor een koloniale oorlog niet definitief bezworen, zoolang vaderlandsche troepen onder Britsch commando in Indonesië verblijven.

„Met het sluiten van een wapenstilstand heeft — als men werkelijk naar vrede streeft — hun aanwezigheid in Indonesië elken zin verloren.”

Tegen de bladen van de Partij van den Arbeid, die aldus De Waarheid, het succes der wapenstilstandsonderhandelingen voornamelijk op het credit van Schermerhorn willen schrijven, voert het blad aan, dat „de overeenkomst, die thans is bereikt, voor een goed deel te danken is aan „den strijd”, die de volksmassa's van ons land voor een vreedzame overeenkomst met de Republiek Indonesia hebben gevoerd.”

Het blad herinnert in dit verband aan de leuze „Geen granaten, maar praten”.

„Politiek de handen gebonden”.

Het dagblad „Trouw” toonde zich allerm minst enthousiast over den wapenstilstand; het ziet daarin noch een wezenlijken vooruitgang, noch 'n bewijs van het staatsmanschap van prof. Schermerhorn.

„De kwestie”, zoo schrijft Trouw, „is niet, of Sjahir concessies doet, doch of Sjahir het Koninkrijk der Nederlanden aanvaardt.”

Het blad vreest nu, dat Schermerhorn met dezen wapenstilstand Nederland politiek de handen gebonden heeft. „Kan Nederland nu nog naar herstel der rechtsorde en der grondwettige soevereiniteit streven? „Of is het recht, plichtmatig doelwit onzer politiek, prijsgegeven, omdat de kosten daarvan aan een defaitistisch en revolutionair opportunisme te hoog schenen?”

Aan een zelfde meening geeft de „Nieuwe Haagsche Courant” uitdrukking door zich af te vragen, of de Nederlandse soldaten wel in de eerste plaats naar Indië zijn gegaan om tot een vergelijk te komen met de „republiek Soekarno-Sjahir”.

De R.K. Maasbode meent te kunnen spreken van een zeer gelukkig begin, al vraagt ook dit blad zich af, of „Sjahir er in zal slagen de wapenstilstandsvoorwaarden overal te doen eerbiedigen. „Dat ook de Indische militaire raadslieden gehoord zijn, zou intusschen gegronde hoop kunnen geven.”

Toen de wapenstilstand gesloten was, heeft Indonesië vanzelfsprekend weer een belangrijke plaats ingenomen op de frontpagina's der Nederlandsche kranten.

De commentaren, die de verschillende bladen geven, zijn echter geenszins gelijkkluidend, hoewel bijna alle uiting geven aan een gevoel van opluchting.

„Zijn kaarten goed gespeeld”.

Het Algemeen Handelsblad juicht de tot stand gekomen militaire overeenkomst toe en meent, dat het vreedzaam overleg er mee gebaat zal zijn. Toch zal volgens het blad het verloop van den wapenstilstand moeten leeren, of Sjahir stuurt of gestuurd wordt en in hoeverre hij in staat zal zijn de extremistische terroristische elementen, die zich aan zijn gezag onttrekken, baas te worden. In ieder geval is Sjahir's positie door de formeele overeenkomst met de Nederlanders en in zekeren zin ook met de Engelschen politiek versterkt: hij treedt nu, althans wat het militaire betreft, op namens Java en Sumatra, waardoor ook de afstand naar een politieke erkenning verkleind is. Hierteegen blijft het Algemeen Handelsblad bedenkingen koesteren, op grond van overwegingen, die reeds talrijke malen naar voren zijn gebracht: „Is de republiek werkelijk de expressie van Java en Sumatra, of worden de bevolkingen van deze eilanden nu eenvoudig en wellicht tegen haar wil uitgeleverd aan een maaksel van een handvol intellectuelen, gesteund of gedreven door een

extremisme, dat mede uit buitenlandsche bronnen wordt gevoed?”

„Laat Sjahir niet verzwakken!”

Van een geheel ander gezichtspunt juicht „Het Parool” den wapenstilstand toe. De „oorlogsjaren”, zoo schrijft het blad, „hebben ons geleerd zakelijke tegenstanders als persoonlijke vrienden te zien.” „Daarom zijn Nederland en Indonesië veel dank verschuldigd aan Sjahir en Schermerhorn, omdat „beiden die moeilijk definieerbare eigenschappen bezitten, die het vestigen van een persoonlijke vertrouwensverhouding buiten alle tegenstellingen om mogelijk maken.”

Anderzijds merkt Het Parool op, dat de groote tegemoetkoming van Sjahir duiden kan op de betrekkelijke labiliteit van zijn positie. „.....mocht die onvastheid inderdaad bestaan, dan vinde Nederland daarin slechts een aansporing tot snelle sluiting van een alomvattende overeenkomst.” Alleen verharde dwazen zullen het voor Nederlands belang houden Sjahir te laten verzwakken. Wie begrip heeft van de situatie daarginds, weet, dat een aflossing van Sjahir nimmer anders dan een aflossing door een onhandelbaar extremisme kan zijn, dat in zijn negatieve, van voeling met de internationale situatie volkomen gespeende, politiek slechts onheil en voor Indonesië en voor Nederland in zich bergen kan.”

DE KONINKLIJKE MARINE sloeg toe

Bussemakersactie in de Golf van Petani.

Terwijl de Japansche diplomaat Saburo Kurusu van Tokio naar Washington vloog, zoogenaamd om den bij het Witte Huis geaccrediteerden ambassadeur Kichisaburo Nomura bij te staan in diens pogingen om „den vrede te redden“, doch in werkelijkheid om de onderhandelingen te rekken en te doen dienen als een nevelscherm, waarachter de Japansche vliegkampschepen onder kruiser- en jager-escorte opstoomden tot binnen vliegbereik van Pearl Harbour, kruisten Nederlandsche onderzeeboten ver buiten onze territoriale wateren in den Golf van Siam ter verdediging van Britsch grondgebied, in den komenden gezamenlijken strijd tegen de machten van het kwade.

Want het viel te voorzien, dat deze strijd eenmaal zou komen. Daarom had de Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië, de vice-admiraal C. E. L. Helfrich, reeds enkele weken tevoren Harer Majesteits schepen-van-oorlog als stille, grijze schaduwen uit onze Indische havens doen glippen en strategische posities doen innemen.

De luitenant ter zee der 1ste klasse A. J. Bussemaker, commandant van Hr. Ms. „O 16“, had, getrimd varende, een opwachtingspositie in de Golf van Siam ingenomen.

Op den avond van 7 December 1941 nam hij eenige Japansche torpedobootjagers waar, welke hem noodzaakten onder water te gaan. Aldus kan worden verklaard, dat de „O 16“ het omstreeks 2 uur in den nacht uitgesende radiotelegram betreffende den oorlog met Japan niet heeft opgevangen.

Toen in den vroegen ochtend van 8 December de rustige, vertrouwde stem van Jonkheer Tjarda Van Starckenborgh Stachouwer ons in fiere, treffende woorden mededeelde, dat de Nederlandsche Regeering de uitdaging aanvaardend, de wapenen tegen het Japansche Keizerrijk had opgenomen, vingen de radio-ontvangers aan boord van Harer Majesteits schepen-van-oorlog in deze wateren de boodschap van den opperbevelhebber uit den aether op.

De oorlogsmare.

Eerst toen in den avond van denzelfden dag de toespraak van den gouverneur-generaal opnieuw werd uitgezonden, vernam de commandant der eenzame onderzeeboot de oorlogsmare.

In ademlooze spanning hoorde de bemanning van Hr. Ms. „O 16“ de hen uit het hart gegrepen woorden van den Landvoogd aan:

„.....Ik roep U tot vervulling van een harden, maar verheven plicht jegens Koningin en Koninkrijk. God geve, dat wij waardig zijn aan de taak, die vóór ons ligt.“

Het beroep tot vervulling van hun plicht zou op deze mannen niet vergeefs zijn gedaan. Zij hebben zich waardig getoond aan de taak, die vóór hen lag!

Nadat de gouverneur-generaal het woord had gesproken, dat na maanden en

jaren van groeiende spanning tenslotte een einde had gemaakt aan alle onzekerheid, daalde er voor een oogenblik een diepe stilte over het water.

Dan ruischten, vroom als een gebed, plechtig als een gelofte, machtig en sereen, de strofen van ons aloude Wilhelmus door den aether. Zelden klonk onze nationale hymne zoo ontroerend schoon als op dat historische oogenblik; zelden zal de oude melodie zoo diep in de ziel hebben gegrepen als zij dezen mannen deed, die door hun hoogsten bevelhebber zoojuist te wapen waren geroepen en op het punt stonden aan dien oproep gehoor te geven.

Op zoek naar prooi!

Terwijl de laatste strofen van het Wilhelmus wegstierven, verdween Hr. Ms. „O 16“ geruischloos in de golven van het nu vijandelijk zeegebied, met haar periscoop zorgvuldig den horizon afspiedend, op zoek naar prooi!

Op den avond van 11 December teekenden zich de contouren van een vijandelijk troepentransportschip af, dat nauwkeurig in zijn bewegingen werd gevolgd, totdat het voor anker ging en de meeste trefzekerheid bood.

Toen bleek, dat er zich op dezelfde ankerplaats nog drie volgepakte troepentransportschepen bevonden. Den vijand omzichtig naderend, nam de gevechtsklare onderzeeboot haar positie in en lanceerde feilloos haar stalen visschen.

Dit eclatante wapenfeit was niet alleen de eerste gevoelige slag, dien de Koninklijke Marine den vijand toebracht, doch tevens de eerste slag, dien de Jappen na hun verraderlijken overval op Pearl Harbour te incasseeren kregen! Naar schatting verloren hierbij niet minder

dan vierduizend Japansche soldaten het leven, die anders op het front van Britsch Malaka zouden zijn ingezet.

Luitenant ter zee Bussemaker, die hiermede het eerste belangrijke geallieerde succes op zijn naam bracht, koerste vervolgens in zuidelijke richting op zoek naar nieuwen buit.

Na eenigen tijd nam hij aan stuurboord lichtverschijnselen waar, welke deden vermoeden, dat de vijand bezig was daar een landing te verrichten. De wakkere, aggressieve commandant had slechts één gedachte: „Onmiddellijk er op af!“

Dit werd hem en zijn mannen noodlottig. Benoorden het eiland Tioman geraakte Hr. Ms. „O 16“ in een Britsch mijnenveld. Omstreeks half drie in den nacht kwam onverwachts de explosie, waardoor Bussemaker's moderne Odyssee een gewelddadig einde nam.

Allen, die zich op het moment van de ramp in de boot bevonden, gingen met het wrak ten onder. De zeven zich aan dek bevindende personen hebben aanvankelijk nog gezwommen. Slechts één overlevende, de kwartiermeester C. de Wolf, wist zich na het vergaan van zijn schip met groote koelbloedigheid, vastberadenheid en doorzettingsvermogen gedurende vijf-en-dertig uren drijvende te houden en ten slotte zwemmende den vasten wal te bereiken.

Op 21 Juni 1946 heeft Hare Majesteit de Koningin aan boord van Haren torpedobootjager „Banckert“ te Amsterdam aan de weduwe van wijlen luitenant ter zee Bussemaker de versierselen uitge-reikt der aan haar echtgenoot postuum verleende *Militaire Willems Orde*.

Zijne Majesteit Koning George VI van Engeland had hem als prompte erkenning voor zijn bijzondere verdiensten voor de verdediging van Britsch grondgebied reeds begiftigd met de *Distinguished Service Order*, de hoogste Britsche militaire onderscheiding, die aan een buitenlander kan worden toegekend.

De naam van Anton Bussemaker zal altijd verbonden blijven aan een der hoogtepunten van Nederlands oorlogvoering ter zee in het Oosten.

H.M. Kreuzer „De Ruiter“.

OPEN DOEKJE VOOR DE BLIJVERS

SCHETS EN ERNST

van *Jodocus Toeback*

Uit de „Klewang” (Medan):

— Elvire, zei ik gisteravond tegen mijne beminde en een paarlemoeren traan van ontroering leekte langs mijn linker lodderoog. Elvire hebt gij reeds van den Bab gehoord?

— Van de wat, zei Elvire, die haar sergeants-patjes oppoetste.

— Van de Bab, Elvire, zei ik en mijn borst ontspande zich als van een beroepsworstelaar. Ik ben een Bab, Elvire. En ik ben er trotsch op.

— Een flop bedoel je, knikte Elvire.

— Neen, Elvire, een Bab. En jij bent ook een Bab.

— Belediging van een meerdere in functie, zei Elvire, en poetste nog harder aan haar sergeantspatjes. In de houding soldaat.

Ik sprong in de houding en herhaalde met allen verschuldigten eerbied, dat Elvire ook een Bab was. Daarna begon de sergeant te huilen. Je hebt nooit echt van me gehouden, zei ze. Er is zeker een ander. De hemel weet hoe je het houdt met een sergeant-majoor van de Marva's. Je hebt altijd hooger op gewild.

— Lielveling, antwoordde ik mijn sergeant, je vergist je, met allen verschuldigten eerbied, ik ben gek op je, ik zou je den heelen dag wel willen salueeren, maar ik houd vol, dat je een Bab bent. Weet je wat dat eigenlijk is, een Bab.

— Het zal wel iets onfatsoenlijks zijn, zei Elvire, en als je zoo doorgaat, bel ik de Nederlandsche M. P. op. Ik weet niet of je die jongens wel eens gezien hebt.

Misschien kom ik nog wel eens naar je graf kijken.

— Niet zoo treurig, Elvire, suste ik haar. Een Bab, is een lid van den nieuwen Bond, welke zoojuist in mijn brein geboren werd, de zoogenaamde Bond van Achter Blijvers.

— Je wilt dus zeggen, dat ik een achterblijvertje ben, weende Elvire, en ik heb het nog wel tot sergeant gebracht. Als jij ooit sergeant eerste klasse wordt mag je wel een tijd in een rusthuis gaan om je overspannen hersens weer wat rust te geven.

— Met achterlijkheid heeft dit niets te maken, Elvire, legde ik haar kalm en tactvol uit. De Bond van Achter Blijvers is integendeel eigenlijk de Bond van Spits Afbijters. Het is de Gideons Bende, die op de wallen blijft staan, zelfs wanneer de veste reeds leegstroomt van de zwakken, de invaliden. De Bond van Achter Blijvers is de vereeniging van hen, die geen enkele smoes hebben om te evacueeren, die eenvoudig maar blijven, terwijl duizenden zich met booten en skymasters naar het westen spoeden. De Babs, dat zijn de mannen en vrouwen, die ieder voor zich het werk van tien mannen en tien vrouwen moeten doen, omdat het werk toch niet kan blijven liggen en het tekort aan personeel grooter wordt. De Babs zijn de lieden van wie men zegt, dat ze het verkeerd doen, omdat ze nu eenmaal niet in staat zijn met hun geringe aantal en hun menschelijke krachten alles te doen wat werkelijk noodig zou zijn. De Babs zijn de

lieden, die het daarom misschien inderdaad niet doen, zooals het zou moeten. Maar ze doen het in elk geval. Ze blijven werken. Ze zeuren niet om een skymaster of een prioriteitje op de boot. Ze blijven en pakken aan. Want er is nu eenmaal zooveel werk te doen. En de aflossing staat nog niet gereed. Het is een eer om een Bab te zijn. Elvire, want zonder den Bab zouden we dit mooie lieve land aan de extremisten en de haaien moeten overlaten, en daar zou een gansch volk ten onder gaan. De Babs zullen geen lintjes krijgen, Elvire, en geen eervolle vermeldingen. Als ze straks zijn afgelost — eindelijk, eindelijk — en ze komen in Holland, dan is het comité voor steun aan geëvacueerden al opgeheven en niemand denkt er aan, hun een mooi costume of een tandenborstel cadeau te doen. De postfanfare staat niet op de kade of het vliegveld; hoogstens een meneer van de Belastingen of Accijnzen, die je verdacht aankijkt en zegt: „nou, nou, waarom zou die zoo lang in Indonesië achtergebleven zijn, daar is bepaald een steekje aan los”. Maar als de Bab dan ergens eenzaam zit op een café-terrasje en zijn Ranja slurpt, en hij leest in de krant, dat er eindelijk teekening komt in den toestand in Indië, dat het steeds beter gaat, dan kan hij tot zichzelf zeggen: „daarvoor heb ik den spits afgebeten, daarvoor heb ik me op m'n eentje in het zweet gewerkt, terwijl ik toch óók vier jaar in een kamp heb gezeten. Dat, Elvire, is de hooge belooning van den Bab. Dat hij altijd zal weten, dat hij zijn plicht deed voor dit volk en dit land. Tot het uiterste

— Leve de Bab, riep Elvire

Daarna hebben wij tezamen een clandestienen borrel gedronken en na den tweeden begon Elvire te zingen „De Bab geeft jullie op de Bip”, maar op verzoek van het Hoofd Leger Voorlichting wordt dit verhaal thans in het belang van de plicht en discipline beëindigd

HEROPBOUW

van de *graate Oost*

Kost twee honderd miljoen !

Veel is er gepraat over den wederopbouw. Rapporten zijn uitgebracht, lange en droge rapporten. Over wat er vernietigd werd, welke materialen benodigd zijn, wat er in eersten aanleg gedaan moet worden, welke moeilijkheden overwonnen dienen te worden, enz. Groote veelomvattende plannen om tot den bouw van geheel nieuwe steden te komen, werden opgesteld. Van wat er eigenlijk reeds gedaan is, weten zeer velen uiterst weinig.

Ir. H. J. Privé, belast met de leiding van de voorbereidende werkzaamheden voor den wederopbouw in Indië, heeft hierover dezer dagen interessante beschouwingen gegeven.

Hij begon met te wijzen op de vele en bijkans onoverkomenlijke moeilijkheden en op het groote gebrek aan materialen op de plaatsen, waar ze het meest noodig zijn. Op de basis Hollandia bijv. ligt ruim 2000 ton materialen, bestemd voor den wederopbouw van de verwoeste steden, doch door gebrek aan scheepsruimte kon dit nog niet worden vervoerd.

Borneo bezit uitgebreide wildhoutbossen, doch de zagerijen van het boschwezen hebben onvoldoende capaciteit om het benodigde hout voor den opbouw dienst te leveren. Plannen zijn in vergevorderd stadium om te komen tot de oprichting van mechanische houtzagerijen in Borneo en timmermanswerkplaatsen in Ambon, Menado en Makasser.

Het groote probleem is nog steeds het vervoer. Met inspanning van alle krachten en door te woekeren met de beschikbare scheepsruimte wordt getracht zoo spoedig mogelijk de bouwmaterialen te bestemder plaatse te krijgen.

Van cement zijn in het buitenland groote orders geplaatst en tot nog toe is daarvan een bevredigend deel afgeleverd, als gevolg waarvan nu ook een aanvang gemaakt kon worden met den meer permanenten bouw.

Twee bouwplannen.

Het algemeen bouwplan is n.l. geplitst in twee deelen. Ten eerste: de voorziening in de meest dringende behoefte op

het gebied van huisvesting, den bouw van opslagplaatsen, goedangs e.d. en de reparaties van gebouwen die oorlogsschade hebben opgelopen. (Dit laatste draagt natuurlijk een meer permanent karakter). Ten tweede: de herbouw op langere termijn, men spreekt van een vijfjarenplan, van de verwoeste steden in Borneo en de Groote Oost. Plaatsen als Ambon, Menado, Koepang, Balikpapan enz. zullen vrijwel geheel opnieuw moeten worden opgebouwd.

Ten aanzien van den stedenbouw kan nog gemeld worden, dat een speciale commissie hiervoor momenteel een reis naar Zweden en Amerika maakt, mede in verband met de bestudeering van de nieuwste technische bijzonderheden op het gebied van mechanische houtbewerking, nieuwe bouwmethoden, de toepassing van geheel nieuwe bouwmaterialen, kortom om zich op de hoogte te stellen van de in het buitenland tijdens den oorlog gemaakte vorderingen op dit gebied.

Te Manilla zijn besprekingen gevoerd voor den aankoop van een aantal transportschepen.

Op iedere plaats in den archipel, waar gebouwd wordt, dan wel gebouwd zal worden, is een commissie opgericht uit de plaatselijke bevolking, die eerst de bouwplannen keurt. Voor elk der nieuw te bouwen steden wordt een stadsplan opgemaakt door een daarvoor speciaal

ingestelden planologische dienst, volgens moderne stedenbouwkundige inzichten.

De zeer globale en voorloopige raming van kosten voor den wederopbouw van al deze steden bedraagt 150 miljoen gulden, doch vermoedelijk zal zelfs dit bedrag lang niet voldoende zijn. Reeds werden voor Ambon en Menado elk 500.000 gulden toegestaan voor voorbereidende werkzaamheden, en voor Koepang werd f 530.000 aangevraagd. In totaal is op de landsbegroting voor 1946 f 6.000.000 uitgetrokken.

Makassar aan de spits

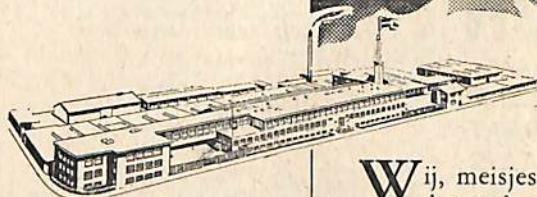
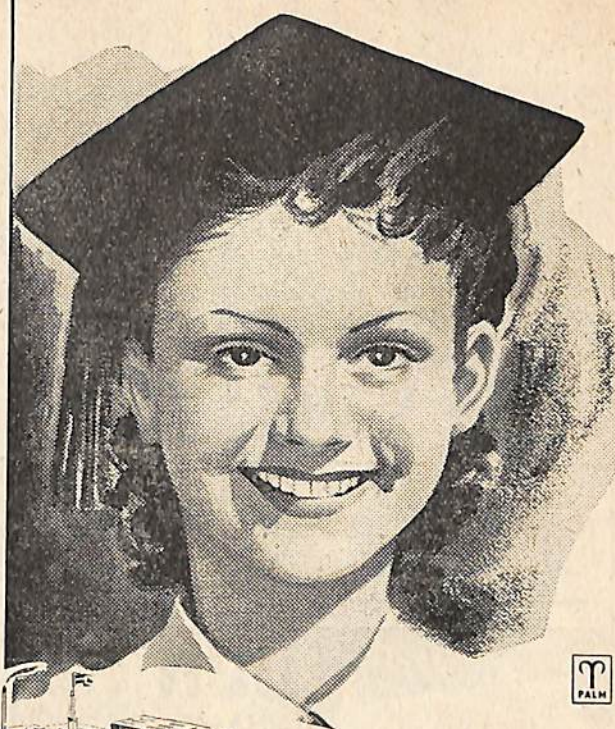
Makassar is op het oogenblik de plaats, die, wat de vorderingen betreft, aan de spits staat. Daar werden tot nog toe een groot aantal goedangsbouwen op het haven terrein, benevens een noodhotel en eenige quonset-woningen — noodwoningen van plaatijzer-constructie — om in den woningnood te voorzien.

Voor een 50-tal semi-permanente noodwoningen zijn de ontwerpen gereed, en is men aan de voorbereidende werkzaamheden begonnen.

Timor heeft zeker niet minder geleden. Hier werd langen tijd om den toegang tot Australië gestreden. En de heropbouw dienst doet nu alle mogelijke moeite om in den kortst mogelijken tijd te herstellen, wat daar in de oorlogsjaren vernietigd werd.

Zeker geen eenvoudige taak, als men bedenkt, dat van de oorspronkelijke stad Koepang niet veel meer overeind staat. Terwijl het met de andere plaatsen in de buurt zeker niet veel beter gesteld is. Dan is timmerhout op Timor schaarsch, hetgeen den berg te overkomen moeilijkheden zeker niet verkleint.

Io
vivat
Io
vivat

★

De Prodent-fabrieken te Amersfoort! Daar wordt de beroemde Prodent-tandpasta gemaakt door specialisten op het gebied van tandverzorging! Eigen laboratoria — hygiënische bedrijfsruimten — moderne machinerieën. Geen wonder dat het alleen Prodent mogelijk werd de allerbeste tandpasta te leveren tegen zoo'n voordeeligen prijs.

Wij, meisjes-studenten, weten dat elke zorg besteed aan mond en tanden, wélbesteed is. Dat zien we dagelijks! Daarom kies ik altijd met zorg mijn tandpasta - Prodent, de eenige die bovendien het werkzame dispergon bevat, dat alle tandsteen (het begin van zooveel tandbederf) verwijdert en voorkomt. Deze heerlijk frissche en sterk reinigende tandpasta bevat me inderdaad uitstekend!

Voor
parelwitte tanden

Prodenta, Amersfoort

linke tube
30 ct.
zeer groote tube voor
45 ct.

P. 213

Copyright

Zoo'n leuke CARICATUUR kunt ook U thuis leeren **TEEKENEN** met onze schriftelijke lessen (ook voor kinderen!). HET BETAALT U! Zend briefkaart voor kosteloos geill. prospectus aan:

Franka

TEEKENSTUDIO

1e van den Boschstraat 143
Tel. 773203 - DEN HAAG

fa. Leefson & van Wieringen

Directie Joh. van Wieringen, Makelaar

ONDERNEMING VAN

V **PUBLIEKE**
VERKOOPINGEN

WETERINGSCHANS 28 A
TELEFOON No. 33550
AMSTERDAM

Uw spreken

openbaart Uw persoonlijkheid!

De twee voornaamste vormen van contact met Uw medemenschen zijn: Uw uiterlijk en Uw spreken. Uw uiterlijk verzorgt U behoorlijk nietwaar? Maar besteedt U genoeg aandacht aan Uw spreken?

MET UW SPREKEN WINT ... OF VERLIEST U!

Luistert men naar U? Weet U te boeien? Weet U uit te drukken, wat U waard bent? Spreekt U vrijmoedig en overtuigend, zoo noodig in 't openbaar? Weet U logisch te argumenteeren?

Dalmeijer's Schriftelijke cursus „Vrij spreken en logisch denken“ geeft U de richtlijnen hoe U, door Uw sprekend optreden voor U kunt innemen, gunstig op kunt vallen, kunt overtuigen en meeslepen, kortom, hoe Uw spreken Uw persoonlijkheid kracht kan bijzetten. Wilt U meer van dezen cursus weten? Vraag brochure aan!

Uw spreken toont Uw ontwikkeling
Uw spreken toont Uw waarde
Uw spreken toont Uw innerlijk, Uw kracht, Uw persoonlijkheid.

BON

(langs deze lijn afknippen a.u.b.)

Zendt mij uitgebreide inlichtingen over Uw schriftelijke cursus „Vrij spreken en logisch denken“.

NAAM:
BEROEP: LEEFTIJD:
STRAAT: No.
PLAATS:

(invullen in DRUKletters a.u.b.)

Na invulling opzenden met 15 ct. aan postzegels aan Dalmeijer's Cursussen, Afd. H I N 3446, Koninginneweg 182, Amsterdam-Z. U kunt ook per brief schrijven, als U dit blad niet wilt beschadigen.

VEILINGBEDRIJF „ODEON“
Singel 460 Amsterdam, telefoon 48590
Chr. J. Bolle, Veilingmeester-Taxateur

*

Het adres te Amsterdam voor betere

Inboedelverkoopingen

Regelmatige veilingen
Inbrengen van goederen dagelijks
Taxatiën op ieder gebied

 W. J. Innemee & Zonen n.v.

Begrafenis
Transport
Crematie

Den Haag, Denneweg 71-73 Telefoon 115940
Haarlem, Kinderhuisvest 29-33, Telefoon 10441

T GEVRAAGD

TIJDSCHRIFTEN VOOR **INDIË**

NEDERLANDSCHE MILITAIREN EN BURGERS

Ongefrankeerd te-zenden aan:
Roode Kruis - Tijdschriftendienst - Den Haag